

A VÁLLALATOK HOZZÁJÁRULÁSA A FOGYASZTÓK ONTOLÓGIAI BIZTONSÁGÉRZETÉHEZ

THE CONTRIBUTION OF COMPANIES TO CONSUMERS' SENSE OF ONTOLOGICAL SECURITY

A biztonságfogalom értelmezése körül zajló, egyre fokozódó diskurzus következményként napjainkra a biztonság elvont, országhatárhoz köthető, a nemzetbiztonságra leszűkítő értelmezése alapjaiban megváltozott. A kilencvenes évektől a tradicionális államközpontú, biztonságpolitikai megközelítés ellenpontjaként megjelentek a humán-, illetve a személyes biztonság létjogosultságát hangsúlyozó paradigmák, amelyek a biztonságot szubjektív, percipiált érzésként definiálják. A pszichológiai biztonság, valamint az ontológiai biztonság összetevői a fent leírt változások nyomán kerültek a tudományos érdeklődés fókuszába. A tanulmány célja, hogy képet adjon arról, hogyan ítélik meg a fogyasztók a vállalatok általános biztonságérzethez való hozzájárulását, milyen a biztonsághoz köthető feladatokat várnak el a gazdasági szereplőktől, és miként viszonyulnak a vállalatok ezen a területen nyújtott teljesítményéhez. A szerzők elemzésük eredményeként felállítják a fogyasztók ontológiai biztonságának modelljét, amelybe az egyéni szociopszichológiai jellemzők és a makrokörnyezeti elemek mellé, beemelik a vállalati teljesítmény megítélésére vonatkozó dimenziót, amely tényező lehetséges összetevőit kvantitatív, primer kutatás során vizsgálják.

Kulcsszavak: vállalati biztonsági felelősségvállalás (CSecR), pszichológiai biztonság, ontológiai biztonság, fogyasztók észlelt biztonsága

As a consequence of the ongoing discourse on the interpretation of the concept of security, the abstract interpretation of it, which is linked to national borders and narrowed down to national security, has fundamentally changed. Since the 1990s, as a counterpoint to the traditional state-oriented security policy approach, paradigms have emerged that emphasise the legitimacy of human and personal security, on the basis of which security can be defined as a subjective, individual perception. The psychological dimensions of security, comprising the components of ontological security, have come under scientific interest. The subsequent aim of this paper is to identify how consumers perceive the contribution of companies in accordance with their overall sense of security, what security-related tasks they expect from business actors, and how they relate to the performance of companies in this area, constructing an ontological model of consumers' perception of security.

Keywords: corporate security responsibility (CSecR), psychological security, consumers' ontological security, consumers' perceived security

Finanszírozás/Funding:

A szerzők a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesültek pályázati vagy intézményi támogatásban. The authors did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerzők/Authors:

Dr. Saáry Réka^a (saary.reka@uni-obuda.hu) egyetemi tanársegéd; Dr. Varga János^a (varga.janos@uni-obuda.hu) egyetemi docens; Dr. habil. Csiszárik-Kocsir Ágnes^a (kocsir.agnes@uni-obuda.hu) egyetemi docens

^a Óbudai Egyetem (Óbuda University) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2022. 01. 14-én, javítva: 2022. 03. 13-án és 2022. 05. 24-én, elfogadva: 2022. 06. 07-én. The article was received: 14. 01. 2022, revised: 13. 03. 2022 and 24. 05. 2022, accepted: 07. 06. 2022.

A biztonságérzet, az általános gazdasági mutatószámokkal leírható jóllét mellett, a posztmodern emberi boldogulásnak egyik fontos fokmérője (Tóth & Horváth, 2014). A biztonságérzet jelentősége, összetevői folyamato-

san változnak, a biztonságúnak új dimenziói jelennek meg, miközben a megteremtése és fenntartása olyan környezetben valósul meg, amelyben az eddig megszokott politika/gazdaság, állami szabályozás/piaci egyensúly dichotómi-

ák felborulnak és teret engednek a vállalati szerepvállalásnak. Hagyományosan a vállalati biztonság elsősorban a szervezet zavartalan működését garantáló, támogató funkcióként értelmezett terület (Vasvári et al, 2006), amely a vállalati stratégiai tervezésben csekély szerephez jut. Ugyanakkor egyértelmű jeleket látunk arra is, hogy egyes ágazatokban nem csak a szervezetek (biztonsági kultúra terjedése), de a fogyasztók, üzleti partnerek egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a biztonságnak, és ezért akár árprémiumot is hajlandók fizetni (Ruighaver & Maynard, 2006), így a terület stratégiába ágyazásán túl, kiemelten fontossá válik a biztonsággal kapcsolatos irányelvekről, eredményekről történő tájékoztatás, kommunikáció.

Jelen tanulmány célja megvizsgálni, hogy milyen biztonsággal kapcsolatos vállalati szerepvállalást várnak el a fogyasztók, és miként érzlelik és értékelik a vállalatoknak az ezen a területen nyújtott teljesítményét. A kutatás során a fogyasztók által észlelt biztonságot ontológiai megközelítéssel vizsgáljuk.

A biztonság definíciós kérdései, a szubjektív biztonság

Szociológiai kutatások alapján a hétköznapi ember a biztonság fogalmát jellemzően a szociális biztonsággal, illetve a közbiztonsággal azonosítja. Szociális biztonság alatt általában az egészség- és nyugdíjbiztosításhoz, valamint egyéb szociális juttatásokhoz való hozzáférhetőséget értjük (Gazdag & Tálás, 2008), a közbiztonság pedig a bűnmegelőzésen túl (Brooks, 2010), a társadalmi együttélés rendjének (egyének életének, személyiségi jogainak, javainak megvédése) fenntartását jeleni (Gazdag & Tálás, 2008).

A Magyar Értelmező Kéziszótár meghatározása alapján a biztonság „veszélytől, bántódástól mentes, zavartalan állapot”. A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint pedig „a dolgoknak, életviszonyoknak olyan rendje, olyan állapot, amelyben kellemetlen meglepetésnek, zavarnak, veszélynek nincs, vagy alig van lehetősége, amelyben nem kell ilyentől félni...” A legáltalánosabb értelmezés szerint tehát a biztonság – negatív definícióval – leginkább valaminek (veszély, kockázat, bántódás stb.) a hiányával írható le (Király & Pataki, 2013). A biztonságot rendszerint három lehetséges interpretációval ragadják meg a tudományos közlemények, egyrészt a veszély hiányával leírható állapotként (Engerer, 2009), másrészt a megelőzés, a védelem kiépítéséhez köthető aktivitásként, harmadrészt angol terminológiával, mint „safety”, alapvető szükségletként, az emberi létezés egyik fontos mozgatórugójaként definiálva (Blynova et al., 2018).

A biztonság fogalmát tehát több megközelítésben vizsgálhatjuk. A fentiekben bemutatott meghatározások a biztonság közvetlen értelmezését célozzák, de beszélhetünk a fogalom *pszichológiai megközelítéséről* is, amely szerint a biztonság érzet/percepció, amely lehet valós, téves vagy manipulált (Csépe, 2018). Vizsgálhatjuk továbbá a biztonságot *jogi szempontból*, ahol a biztonság külső és belső garanciák rendszerének kiépítését és működtetését jelenti

(McDowal & Loftin, 1983). Jogi értelemben is elkülönül az egyéni biztonság, amely az életet, egészséget, megélhetést és emberi méltóságot veszélyeztető tényezőkkel szembeni védettségként írható le, valamint a humán biztonság, amely tágabban értelmezett, az emberi jogok védelmét, a szociális juttatásokhoz (egészségi ellátáshoz, oktatáshoz) való hozzáférést jelöli (Mattar, 2006). Klasszikus *közgazdasági és politikatudományi* felfogás szerint a biztonság *közjószág, szolgáltatásként* értelmezve a közszolgáltatások körébe tartozik, létrejöttéhez, fenntartásához állami cselekvésre, támogatásra van szükség (Boda & Scheiring, 2010). Összességében elmondható tehát, hogy a biztonság átfogó jellegű, oszthatatlan, több komponensű, a katonai vonatkozásokon túlmutató objektív és szubjektív elemeket magába integráló fogalom (Ürmösi, 2012).

A biztonságfogalom leszűkítő, tradicionális (realista), az államcentrikus alapelvek nyugvó, illetve a kritikai (modern/posztmodern), humán (egyéni biztonság létjogosultságát hirdető), kiterjesztő értelmezése komoly vita tárgyát képezi a szakértők, teoretikusok körében (Owen, 2008). Aggályos ugyanis, hogy a kiterjesztő értelmezésből fakadó új dimenziók miatt a biztonságfogalom elveszíti intellektuális egységét (Newman, 2010). Azt látjuk ugyanakkor, hogy a napjainkra jellemző újszerű fenyegetések, a modernizációból fakadó kihívások egyértelművé teszik az úgynevezett kritikai humán biztonság irányzat (Critical Human Security Studies/CHSS), és az abban definiált humán biztonság fogalom létjogosultságát. A humán biztonság, a tágabb értelmezésnek megfelelően gazdasági, élelmiszer, egészségügyi, környezeti, személyes, közösségi és politikai biztonságból tevődik össze, a meghatározások másik végpontján, a „szűkítő” megközelítés szerint ugyanakkor elsősorban az erőszakos fenyegetettségtől való védettséget takarja (Owen, 2008). A pontos definíciótól függetlenül, fontos hangsúlyozni, hogy ezen új paradigma középpontjában már nem az állampolgár, hanem az egyén áll, aki számára a biztonság azt jelenti, hogy nem kell félnie veszélytől, fenyegetéstől. Ebben a megközelítésben a biztonság tehát nem objektív állapot, hanem az egyén által szubjektíven megélt percepció, a jólét, nyugalom, stabilitás érzete.

A szubjektív biztonság filozófiai és szociokulturális szempontból több egymással összefüggő tényező összessége, úgy, mint a veszély egyéni érzékelése, a félelemérzet kialakulásának pszichológiai mechanizmusai egy adott társadalmi csoportban, az állampolgári öntudat és a közösség önszerveződésének képessége a külső és belső fenyegetésekkel szemben (Blynova et al., 2018). A biztonság szubjektív dimenziója tehát önmagában is meglehetősen komplex, részben pszichológiai, de további társadalmi és környezeti tényezők szintézisével írható le.

A pszichológiai és ontológiai biztonságkonceptiók

A szubjektív biztonságkutatások két vonulata rajzolódott ki a kilencvenes évektől. A kutatók egy jelentős csoportja a pszichológiai biztonság konceptualizációja mentén indult el (Blynova et al., 2018; Csépe, 2018; Zotova &

Karapetyan, 2018), és annak gyakorlati manifesztációját vizsgálta (Baeva & Bordovskaia, 2015; Edmondson & Lei, 2014; Wang et al., 2019). Másrészt, ezzel párhuzamosan, a szubjektív biztonságot többen a Giddens-féle (1991) modernizációs elméletben megjelenő, ontológiai megközelítésből kutatták (Giddens, 1991; Rényi et al., 2014; Rossdale, 2015, Sik, 2013), egyebek mellett városlakók (Jabareen et al., 2017; Harries, 2008; Lindenberg, 2002), ingatlantulajdonosok biztonságérzete (Hiscock et al., 2001), valamint további gyakorlati vonatkozások tekintetében (Kekovic & Markovic, 2009; Mantere & Whittington, 2020).

Erősen leegyszerűsítve az ontológiai biztonság a létezés, míg a fizikai biztonság a túlélés garanciája (Krahmann, 2018). Az ontológiai biztonság az emberek önazonosságukba, társadalmi és anyagi környezetük állandóságába vetett hite. Az ennek eredményeként kialakuló ontológiai biztonságérzet az egyént körülvevő személyek és dolgok megbízhatóságán alapul (Giddens, 1991). Az ontológiai biztonság kialakításában a rutinok különös jelentőséggel bírnak, mivel a poszttradicionális kor kihívásai (a lét hagyományos kereteinek elmosódása, a tradíciók szerepvesztése stb.) megnehezítik, hogy az egyén otthonosan érezze magát a világban (egzisztenciális szorongás) (Rényi et al., 2014; Sik, 2013). Harries (2008) szerint az ontológiai biztonság a Maslow-féle szükséglet hierarchiában magasabb szinten van, mint a fizikai biztonság iránti szükséglet, így az egyént a vágy, hogy biztonságban érezze magát, megakadályozhatja abban, hogy valóban tegyen a fizikai biztonsága érdekében. Az ontológiai biztonság koncepció finomítását célzó kritikájában Rossdale (2017) azt emeli ki, hogy a Giddens-féle értelmezésben a biztonság nem pusztán absztrakt pszichológiai tapasztalás, hanem a tágabb politikai

és társadalmi keretekhez igazodó kényelmi állapot, ami ilyen formán kiváltság, ami csak a társadalom egyes tagjait illelheti meg (Rossdale, 2015).

Az egyéni, illetve humán biztonság tehát nem értelmezhető annak pszichológiai vetülete nélkül. A biztonságérzet és az általános pszichés jólét elválaszthatatlan egymástól, és mindkettő többek között a dolgok feletti kontroll birtoklásának függvénye. A pszichológiai biztonság az egyén azon állapota, amikor ki tudja elégíteni saját öfenntartási szükségleteit és az adott társadalmi keretek között érzékeli saját (pszichológiai) védettségét (Zotova & Karapetyan, 2008). Más meghatározás szerint a pszichológiai biztonság az interperszonális kockázatok vállalásának következményeivel kapcsolatos észleléseket írja le egy adott kontextusban (Edmondson & Lei, 2014). Érdeemes megemlíteni, hogy a pszichológiai biztonság jellemzően nehezen mérhető hipotetikus konstrukciókra utal (Zotova & Karapetyan, 2008), ezért a kutatók jellemzően a lehetséges fenyegetések, kockázatok percepciójának (Keller & Tóth-Kaszás, 2021), az áldozattá válás valószínűségének beemelésével, illetve az attitűdkutatásból ismert kognitív és affektív (Csépe, 2018), illetve konatív komponens (Zotova & Karapetyan, 2008) alkalmazásával vizsgálják. Magyar vonatkozású empirikus kutatásban a szervezeten belüli bizalom összetevői között jelenik meg az egyéni biztonságérzet a kölcsönös segítségnyújtás, a méltányosság, a személyes kontrollérzet, a kompetencia, valamint a szükségletek biztosíthatósága mellett (Sass, 2005), illetve a munkahely biztonságával, mint a dolgozói elégedettségmérés dimenziójával találkozunk (Raffay-Danyi & Hajmásy, 2021).

A fent bemutatott két irányzat áttekintett kutatásait az 1. táblázat összegzi.

1. táblázat

Pszichológiai és ontológiai biztonságdimenziók

Kutatás irányultsága	Szerzők	Vizsgálat tárgya	Vizsgált összetevők és/vagy kockázatok, fenyegetések
Pszichológiai biztonság	Brown & Leigh (1996)	Alkalmazottak	Munkahelyi környezet (u. m. támogató menedzsment, átlátható kondíciók, önkifejezés lehetősége
	Edmondson & Lei (2014)	Alkalmazottak	Egyéni tényezők: munkaköri viselkedés, véleménynyilvánítás Szervezeti tényezők: teljesítmény, tanulás Csoport szintű tényezők: pszichológiai biztonság szerepe
	Baeva & Bordovskaia (2015)	Tanulók, tanárok	Oktatási környezet, tanítás módszertana, tanulók pszichés jóléte és önbizalma
	Mahrous et al. (2018)	Városlakók	Személyes tényezők, társadalmi tényezők, fizikai környezet
	Wang et al. (2019)	Lakosság	Egyéni, pszichológiai jellemzők Társadalmi környezet adottságai Természeti környezet adottságai Szociális biztonság
Ontológiai vs fizikai biztonság	Harries (2014)	Lakosság	Otthon, természet, társadalom
Ontológiai biztonság	Hiscock et al. (2001)	Bérlők és tulajdonosok	Egyetértés és megfelelés
	Jabareen et al. (2017)	Városlakók	Fizikai sajátosságok, elégedettség, bizalom
	Mantere & Whittington (2020)	Vezetők, menedzserek	-

Forrás: saját szerkesztés

A kutatási előzmények alapján azt látjuk, hogy míg a pszichológiai biztonság vonatkozású kutatások elsősorban egy adott szervezeten belül definiálták a vizsgálat tárgyát (alkalmazott, tanár, diák), addig a biztonság ontológiai megközelítése az egyén tágabban értelmezhető társadalmi szerepköreikhez kapcsolódik. Megállapítható, hogy mind a pszichológiai, mind az ontológiai biztonság más-más dimenziók mentén értelmezhető attól függően, hogy az egyént milyen helyzetben, szerepkörben vizsgáljuk. Az is kijelenthető, hogy a fogyasztói szerepkör tekintetében sem a pszichológiai, sem az ontológiai biztonsággal kapcsolatos percepciókat nem vizsgálták ezidáig. Tekintve, hogy az egyének fogyasztói szerepköre nem csak egy adott szervezetre vonatkozásában értelmezhető, így vizsgálatunkat a továbbiakban a biztonság ontológiai megközelítését alkalmazva végezzük el.

Mivel a fogyasztói szerepkör ugyanakkor elsődlegesen vállalatokhoz, szolgáltatókhoz fűződő kapcsolatok kontextusában értelmezhető, célszerű megvizsgálni, hogy milyen lehetséges szerepvállalása merül fel a piaci szereplőknek a biztonságérzet alakításában.

A vállalati biztonság és a társadalmi felelősségvállalás kapcsolata

A vállalati biztonság számos definíciója ismert, általánosan elfogadott, a környezet kihívásaihoz igazodó meghatározással azonban nem találkozunk a szakirodalomban. A definíciók jellemzően abból az alapvetésből indulnak ki, hogy a biztonság üzleti követelmény, a vállalati célkitűzések nem teljesíthetők a biztonság garanciája nélkül (Vasvári et al., 2006). „A vállalati biztonságpolitika fő szempontja a legfontosabb termelési tényező: az emberi élet és egészség védelme, a vállalat működőképessége és a szolgáltatási piac megtartása” (Király & Pataki, 2013, p. 181). Száz százalékos biztonság nem érhető el, „a vállalati biztonság elfogadható, ha a vállalat (a vállalatot alkotó alrendszer) erőforrásai bizalmosságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának fenyegetettsége, azaz a (belső és külső) kockázatok megfelelnek a stratégiában meghatározott biztonsági szintnek” (Lippert et al., 2013, p. 209). A napjainkban még uralkodó felfogás szerint a vállalati biztonságpolitika támogató háttérteret teremt az üzleti célok megvalósításához, biztosítva a vállalati folyamatok zavartalan működését, ugyanakkor egyes fejlett, stabil biztonsági kultúrával rendelkező vállalatok esetén jellemzővé vált, hogy a biztonság elsőbbséget élvez a termelési célokhoz képest (Juhász & Vasvári, 2021). További szerzőknél a vállalatok gazdasági biztonsága (Economic Security of Enterprise) ernyőfogalommal is találkozunk, ami definíció szerint „a gazdasági entitás azon állapota, amelyben védett a fenyegetésekkel szemben, amely biztosítja a rendelkezésre álló források hatékony felhasználását, növeli a versenyelőnyt, és az üzleti célok teljesítése érdekében a stabil működést és fejlődést tesz lehetővé” (Ianioglo & Pölajeva, 2016, p. 5).

Látható, hogy a fent bemutatott meghatározások jellemzően a vállalat külső fenyegetésekkel szembeni védelmére fókuszálnak. Egyetlen definícióban találkozunk a

vállalati biztonság azon aspektusával, amely hangsúlyozza a szervezeteknek a környezetük biztonságának megteremtésében, fenntartásában vállalt szerepét. Eszerint: „A vállalatbiztonság olyan állapot, amelyben a gazdálkodó szervezet képes hosszú távon fenntartani a működőképességét és értékteremtő folyamatait... A biztonság további kritériuma, hogy a vállalat jövője a stratégiai tervei alapján saját kezében van, és a vállalat tevékenysége során nem veszélyezteti a környezetét, a külső és belső érintetteket” (Michelberger, 2014, p. 3). A vállalati biztonság tehát túlmutat a vállalat zavartalan működésének fenntartásán, a folyamatok külső behatásoktól történő védelmén. Napjaink gazdasági, társadalmi és technológiai trendjei (globalizálódó fenyegetés, kiberbűnözés) egyaránt azt támasztják alá, hogy a vállalatok egyre inkább képesek és készek megvédeni fogyasztóikat (PWC, 2017) akár versenyelőny megteremtése, akár a társadalmi felelősségvállalás jegyében.

A Kotler és Lee szerzőpáros definíciója értelmében a vállalatok a társadalmi felelősségvállalásuk révén hozzájárulnak a jólét, a közösségek jó közérzetének megteremtéséhez, fenntartásához. A jólét, a környezeti tényezők alakulása az ontológiai biztonságérzet egyik összetevője, így a társadalmi felelősségvállalás implicite az általános biztonság egyik, ha nem is legfontosabb letéteményese lehet. A szerzők szerint a „vállalati társadalmi felelősségvállalás azt az elkötelezettséget jelenti, amely során a vállalat a közösség jólétének érdekében folytat önkéntesen, szabadon választott üzleti gyakorlatot, amit erőforrásaival is támogat” (Kotler & Lee, 2005, p. 3). Az Európai Bizottság Zöld könyve értelmében „a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) alatt azt az üzleti koncepciót értjük, melynek értelmében a vállalatok – önkéntes alapon – társadalmi és környezetvédelmi szempontokat érvényesítenek üzleti tevékenységük során és partnereikkel fenntartott kapcsolataikban” (EC, 2001, p. 4).

A felelősségvállalás dimenzióit figyelembe véve a CSR összességében a gazdasági, társadalmi, környezeti tényezőket egyaránt figyelembe vevő önkéntes, etikus vállalati magatartás (Dorsssemont, 2004). A felelős magatartás dimenziói tekintetében lényegi eltéréseket nem találunk a definíciók között, ugyanakkor az önkéntesség kérdése, illetve a CSR-aktivitások és a vállalat alaptevékenységének relációja megosztja a teoretikusokat (Angyal, 2008). Az Európai Bizottság 2011-ben a CSR-fogalom modern értelmezése keretében új terminológiát fogalmazott meg a következők szerint: „a vállalkozásoknak a társadalomra gyakorolt hatásuk iránti felelőssége”. Az új megközelítés értelmében a vállalatoknak „az érintett felek bevonása mellett, ki kell alakítaniuk olyan folyamatokat, amelyek a társadalmi, környezeti, etikai, emberi jogi és fogyasztói kérdések üzleti tevékenységükbe és alapstratégiájukba való beépítését szolgálják” (EB, 2011, p. 7). A továbbiakban a felelősségvállalás tehát kevésbé tekinthető önkéntesnek, az ösztönös, informális megjelenése kis- és középvállalkozások esetében, illetve tevékenységi területet figyelembe véve fogadható el. A felelős magatartás és az alaptevékenység viszonyrendszerében jogosan merül fel a kérdés, hogy vajon értelmezhető-e társadalmi felelős-

ségvállalásként az a vállalati biztonsági törekvés, amely a vállalat alaptevékenységével szorosan összefügg, például a termelési folyamatok zökkenőmentességét szolgálja. A vállalati biztonságtól függetlenül, ebben a tekintetben nincs egyértelmű konszenzus. Egyes teoretikusok úgy gondolják, hogy a társadalmi problémák megoldásához való hozzájárulás szempontjából irreleváns az indíték (Angyal, 2008; Carroll & Shabana, 2010), mások hangsúlyozzák, hogy a szervezetek közvetlenül termelési vagy kereskedelmi tevékenységéhez köthető, külső szereplő által szabályozott kötelező aktivitások nem tartoznak a felelős vállalati magatartáshoz (Scherer & Palazzo, 2006).

Scherer és Palazzo (2006) tehát a vállalatok szándékolt társadalmi szerepvállalásának jelentőségét hangsúlyozzák, felfogásuk szerint a vállalatok legitimitációja csakis folyamatos, körültekintő, a politikai szereplőkkel, civilekkel és egyéb érintettekkel folytatott diskurzus révén (Seele & Lock, 2014), igényeik figyelembevételével érhető el (Lentner & Nagy, 2020). A szerzőpáros által megalkotott politikai CSR minden olyan vállalati aktivitást lefed, amelynek politikai vetülete lehet, többek között ilyenek a tradicionálisan állami feladatként definiált biztonsághoz, különösen a köz-, illetve nemzetbiztonsághoz köthető tevékenységek sora (Scherer & Palazzo, 2006). Alternatív irányzatok képviselői közül megemlítenéd továbbá az a német kutatócsoport, amely a konfliktushelyzetekben felmerülő szervezeti morális felelősség definiálása céljából megalkotta a vállalati biztonsági felelősségvállalás fogalmát (CSecR) (Wolf et al., 2007). Szerintük a biztonsági felelősség kizárólag a militarista fenyegetettségű terhes környezetben értelmezhető, ezért szükséges a sajátos kihívásokhoz igazodó, a hagyományos felelősségvállalástól elkülönülő, önálló fogalmi keret meghatározása.

Összességében elmondható, hogy a vállalatok biztonsággal kapcsolatos szerepvállalása mind a hagyományosan értelmezett társadalmi felelősségvállalás, mind a bemutatott alternatív elméletek irányából megragadható ugyan, de a biztonság komplexitása okán nehezen definiálható. A tradicionális CSR-megközelítésben implicit és explicit módon is tetten érhető a biztonság egyes dimenziói, ugyanakkor az alternatív irányzatok további támogat adnak a vállalati szerepvállalás feltérképezéséhez.

A kutatás módszertana, hipotézisek

Az elméleti háttér tükrében, a biztonság kutatását illetően több kihívás is felmerül. A vizsgálat során egyrészt elengedhetetlen a biztonságfogalom pontos konceptualizációja. A korábban leírtaknak megfelelően, jelen tanulmány a biztonságot ontológiai megközelítéssel, a fogyasztók és vállalatok viszonyrendszerében vizsgálja. Az ontológiai aspektust a téma jellege indokolja, mivel a fogyasztói szerep és az ezzel kapcsolatos biztonsági elvárások túlmutatnak az egyéni, szubjektív értékítéleten, és külső környezeti tényezők is befolyásolják azt. További nehézségeket okoz, még precízen definiált kontextusban is, a biztonság a kutatás szempontjából releváns dimenzióinak megragadása. Az ontológiai biztonsággal

kapcsolatos vizsgálatok alapján látjuk, hogy a biztonsági dimenziók az adott kutatás sajátosságaihoz (alkalmazottak, tanulók, városlakók egyedi igényei, észlelései) igazodnak. Ennek megfelelően a fogyasztói irányultságú vizsgálatok során célszerűnek tűnik egy egyedi, specifikus koncepció megalkotása. A korábban áttekinített modelleket figyelembe véve, az ontológiai biztonság mérése során két nagy dimenzió körvonalazódik, ezek az *egyéni, pszichológiai jellemzők*, valamint a *környezeti adottságok*, amelyek mentén létrejön az interakció fogyasztó és vállalat között. A kettő nem választható el élesen egymástól, hiszen a környezeti elemeket is szubjektíven észleli az egyén. A tanulmányban felvázolt, specifikus modell egyediségét a fogyasztóknak a vállalatok biztonságához köthető teljesítményével kapcsolatos elvárásai adják. Kutatásunkban tehát az ehhez kapcsolódó dimenziók mentén vizsgáljuk a fogyasztói percepciókat.

További kihívás, hogy a biztonság a fent leírtakon túl, módszertani szempontból is nehezen mérhető (Pfleeger & Cunningham, 2010). A biztonságot mint egyéni értékítéletet (akár pszichológiai, akár ontológiai aspektusból), illetve annak dimenzióit a vizsgálatok jelentős részében kvalitatív eszközökkel, mélyinterjúkkal tárják fel a kutatók (Dourish et al., 2004; Harries, 2008; Hiscock et al., 2001; Mantere & Whittington, 2020), találunk továbbá esettanulmányokat (Shach-Pinsly, 2019), valamint kvantitatív és kombinált kutatásokat is (Jabareen et al., 2017; Hartono et al., 2014; Herath & Rao, 2009; Mahrous et al., 2018; Wang et al., 2019). A kutatók egy része a biztonság mérése során kísérletet tesz specifikus (Amundrud et al., 2017; Jabareen et al., 2017; Lindenberg, 2002), illetve általánosan alkalmazható, a biztonság szintjét megragadó indexek létrehozására (Colobran, 2016).

Primer kutatásunk során a vállalati érintettek egyik meghatározó csoportjának, a fogyasztóknak az észlelt biztonságérzetét, valamint a vállalatokkal szembeni biztonsággal kapcsolatos elvárásait vizsgáljuk ontológiai megközelítéssel. A vállalati biztonsági teljesítmény fogyasztói szempontú elemzése újszerű megközelítés, ezért a hipotézisek megfogalmazása során előzetes kutatási eredményekre csak korlátozottan támaszkodhatunk (Elms & Phillips, 2009; Singhal & Kar, 2015). Előfordultak ugyan általános biztonságérzetre vonatkozó elemzések (Etl & Tálás, 2020; KSH, 2013; Radványi, 2009), valamint fogyasztóorientált, elsődlegesen adatvédelemre fókuszáló kutatások (PWC, 2017), de az adatbiztonság – noha egyre növekvő jelentőségű kérdéskör – a biztonságérzetnek csupán egy összetevője.

A kutatás során az adatgyűjtés strukturált kérdőívek felhasználásával részben online, részben személyes megkérdezés formájában zajlott. Az adatok feldolgozása és statisztikai elemzése SPSS 20.0 program segítségével történt, leíró statisztikák mellett, két- és többváltozós összefüggés-vizsgálatok, Khi-négyzet-próba, faktor-, klaszter- és varianciaanalízis alkalmazásával.

A kutatás kérdéseinek meghatározása során a társadalmi kutatásban (Etl & Tálás, 2020; Radványi, 2009) vizsgált, általunk túlságosan általánosnak ítélt létbiztonság, közbiztonság, katonai biztonság és környezeti biztonság

tényezőket olyan változókkal igyekeztünk megragadni, amelyek – a próbakérdés alapján – a válaszadók számára is könnyebben értelmezhetőek voltak. Az egyes tényezők fogyasztók által észlelt fontosságát 1-4-ig terjedő Likert-skála segítségével mértük, abban bízva, hogy a páros kategória használata segít abban, hogy a kitöltő ne maradjon semleges a kérdésekkel kapcsolatban. A téma jellegére tekintettel több kérdés esetében (különösen a vállalati teljesítmények értékelése során) is lehetőséget adtunk a „nem tudom megítélni” válasz bejelölésére, amely válaszokat a statisztikai elemzések során nem vettük figyelembe.

A biztonságérzet vonatkozásában az alábbi, a korábban citált kutatások megállapításaival összecsengő hipotéziseket fogalmaztuk meg. A fogyasztók számára a biztonság jellemzően személyes érintettségű, s mint ilyen, rendkívül fontos kérdés, fogalmilag a közvetlen személyes szférához kapcsolódik (Etl & Tóth, 2020; Harries, 2008; Hiscock et al., 2001; Radványi, 2009; Wang et al., 2019). Ez a dimenzió az ontológiai biztonság egy fontos eleme, így feltételezhető, hogy:

H1: A fogyasztók a biztonságot elsősorban mikro (közvetlen) környezetükben megjelenő tényezőkhez kötik.

A biztonságérzetre ható tényezőket vizsgálva egyértelmű, hogy több mikro-, mezo- és makrotényező megjelenik, a pillanatnyi lelkiállapottól egészen a bűnözés helyzetéig. Noha a biztonságérzet alakulása és a demográfiai jellemzők között csak részben mutattak ki összefüggést, a tényezők hatásait több kutatásban igyekeztek statisztikailag igazolni (Dusek, 2015; Tóth & Horváth, 2014). A biztonságérzet mérése során azt indexek mellett a fenyegetések, kockázatok bekövetkezési valószínűségének becslésével, ezen belül kvantitatív [0,1] és nominális skálával egyaránt találkozunk (Amundrud et al., 2017). A Központi Statisztikai Hivatal a biztonságérzetet a szubjektív jólét dimenziójaként méri a lakóhely, illetve közvetlen környezetben észlelt biztonságérzet vonatkozásában négy szintű nominális skála segítségével (KSH, 2013). Az eredmények tükrében megállapítható, hogy a lakosság többsége (jellemzően több, mint 50%-a) „elégé biztonságban érzi magát”. Jelen kutatásunkban az általános biztonságérzetet metrikus skálán mérjük, továbbá törekszünk a lehetséges demográfiai összefüggések feltárására. Ehhez kapcsolódóan feltételezhető, hogy:

H2: Az észlelt biztonságérzet és a megkérdezettek demográfiai jellemzői között szignifikáns kapcsolat mutatható ki.

A kutatás további célja, hogy felmérje a vállalatok biztonságához köthető teljesítményének fogyasztói megítélését. A korábban idézett Radványi-felmérés (2009) szerint a biztonságot érintő kérdésekben a két meghatározó szereplő a kormány (2019-es adatok alapján), illetve a parlament (2008-as adatfelvételek alapján), az egyéb intézmények szerepét a válaszadók 1-2%-a tartotta csak relevánsnak (Etl & Tóth, 2020). Ebből kiindulva, a vállalatok biztonsági felelősségvállalásának megítélésével kapcsolatban az alábbi előfeltevéseket fogalmaztuk meg:

H3: A fogyasztók szerint a vállalatoknak nincs kiemelt szerepük a biztonságérzet alakulásában, a biztonság megteremtését és fenntartását állami, kormányzati feladatnak tekintik.

A biztonsági felelősség, illetve az ezen a területen nyújtott vállalati teljesítményt megragadó állítások megfogalmazása során a vállalati érintettek lehetséges, biztonsággal kapcsolatos elvárásait vettük alapul, a vállalati társadalmi felelősségvállalás logikájának megfelelően.

H4: A biztonsággal kapcsolatos vállalati szerepvállalás egyes aspektusainak eltérő fontosságát tulajdonítanak a megkérdezettek, ezen belül a felelős munkáltatói magatartáshoz köthető biztonsági feladatokat tartják a legfontosabbnak.

Utóbbi feltevésünk, miszerint az elvárt felelősségvállalás a munkáltatói szerepkörhöz kapcsolódik a témában született tanulmányok konklúzióira alapozzuk, melyek szerint a munkavállalók irányában vállalt felelősség (akár biztonsághoz köthető, akár egyéb), vállalkozástípustól függetlenül a társadalmi felelősségvállalás egyik legfontosabb, leggyakrabban kommunikált eleme (Málovics et al., 2008; Remišová & Kirchmayer, 2012; Saáry & Csizsárik-Kocsir, 2021).

Úgy gondoljuk, hogy a fogyasztók ontológiai biztonságérzete az egyéni pszichológia jellemzők mellett a vállalati szerepvállalással, teljesítményekkel kapcsolatos percepciókkal ragadható meg. Nyilvánvaló, hogy a megkérdezettek véleménye nem tükrözi teljeskörűen a valós vállalati teljesítményt, hiszen ez a fajta teljesítmény önmagában is rendkívül nehezen megragadható. Mindazonáltal a fogyasztók mint külső érintettek visszajelzése fontos lehet a vállalatok számára egyfajta reflexióként, a kommunikációs tevékenységük, illetve piaci jelenlétük biztonsághoz köthető dimenzióinak vonatkozásában is. A vélemények mérésére szolgáló kérdésblokk összeállításánál során arra törekedtünk, hogy a vállalati biztonság alaptevékenységhez és társadalmi felelősségvállaláshoz köthető elemei egyaránt megjelenjenek. Az alkalmazott skálák megbízhatóságát Cronbach-alfa teszt segítségével vizsgáltuk. A biztonságérzet korábban ismertett demográfiai összefüggéseire alapozva, úgy gondoljuk, hogy:

H5: A vállalatok biztonságához köthető teljesítményének megítélése és a fogyasztók egyedi jellemzői között összefüggés igazolható.

Eredmények

A fogyasztók mint a vállalatok közvetlen érintettjei, kulcsszereplők a vállalati tevékenység számtalan dimenziójában akár a vállalati aktivitások célcsoportjaként, akár a munkaerőpiaci szereplőként, és nem utolsósorban a társadalom tagjaként, a közgondolkodás meghatározó tényezőjeként. A kutatás célcsoportját tehát a 18 év feletti magyar lakosság jelentette. Az önkényes mintavételi eljárás okán a minta nem reprezentatív, ugyanakkor a különböző demográfiai jellemzőkkel leírható csoportok véleménye megjelenik az eredményekben. A minta összetétele a 2. táblázatban foglaltak szerint alakult.

2. táblázat

A minta összetétele

	Gyakoriság (db)	Arány (%)	Érvényes (%)	Kumulált (%)
Nem				
Nő	273	55,8	55,8	55,8
Férfi	216	44,2	44,2	100,0
Életkor				
18-25	179	36,6	36,6	36,6
26-39	114	23,3	23,3	59,9
40-59	150	30,7	30,7	90,6
60 feletti	46	9,4	9,4	100,0
Lakóhely típusa				
Budapest	229	46,8	46,8	46,8
Megyeszékhely, megyei jogú város	68	13,9	13,9	60,7
Kisváros	118	24,1	24,1	84,9
Község, falu	74	15,1	15,1	100,0
Iskolai végzettség				
Főiskola, egyetem	221	45,2	45,9	45,9
Középiskola, érettségi	215	44,0	44,7	90,6
Középiskola, szakiskola	45	9,2	9,4	100,0
Általános iskola	8	1,6		

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (n=489)

Az egyéni jellemzők vizsgálata

A biztonságfogalomhoz kapcsolódó asszociációkat nyitott kérdés segítségével vizsgáltuk. A kérdésre adott válaszok kategorizálásának alapját a Radványi-féle (2009) több időpontban elvégzett keresztmetszeti kutatásban feltárt témakörök adták.

A kialakult említési gyakoriságokat a szekunder adatokkal összevetve, a primer eredmények alapján, a válaszadók jóval kisebb arányban asszociáltak a közbiztonság és anyagi biztonság/létebiztonság dimenziójára az aktuális kutatásban, ugyanakkor a korábbiakhoz hasonló mértékben említették a családot, illetve a biztonság következményeként megélt nyugalmat, védett állapotot. Új kategóriaként, markáns eredményt ért el az adat- és informatikai biztonság az említések tekintetében, illetve hasonló említési aránnyal jelent meg a rendőrség, rendvédelem a válaszok között (3. táblázat).

Az asszociációk alapján kirajzolódó, a fogyasztók közvetlen környezetéhez köthető tényezők visszaköszöntek a biztonságérzetet veszélyeztető elemek sorrendjében is. A mikroszintű biztonsági dimenziók között előkelő helyezéssel (1, 3, 4, 5-ik helyre rangsorolódott) megjelent a fenyegető egészségügyi probléma, a család boldogulása felett érzett bizonytalanság, az anyagi gondok, valamint a magánszféra sérülékenysége. A környezetszennyezéssel

kapcsolatos aggodalmak – amely második helyre került a felsorolásban – kivételével, minden mikrotényező kiemelt helyen szerepelt a fogyasztók által észlelt fenyegetések között.

3. táblázat

A „biztonság” kifejezéshez kapcsolódó szabad asszociációk

Válaszkategóriák	Biztonság kifejezés: szabad asszociációk		
	Említési gyakoriság (%) <i>Radványi (2008)</i>	Említési gyakoriság (%) <i>Etl-Tálas (2020)</i>	Említési gyakoriság (%) <i>Saját kutatás (2020)</i>
Anyagi jólét, megélhetés, létebiztonság	28	38	6
Közbiztonság	16	8	3
Nyugalom, nyugodt élet	12	12	12,5
Család, otthon biztonsága	11	18	18,2
Rendőrség, rendvédelem	4	4	5
Adatbiztonság, informatikai biztonság	-	-	5

Forrás: saját szerkesztés Radványi (2008), Etl & Tálas (2020), illetve primer kutatás alapján, 2020 (n=489)

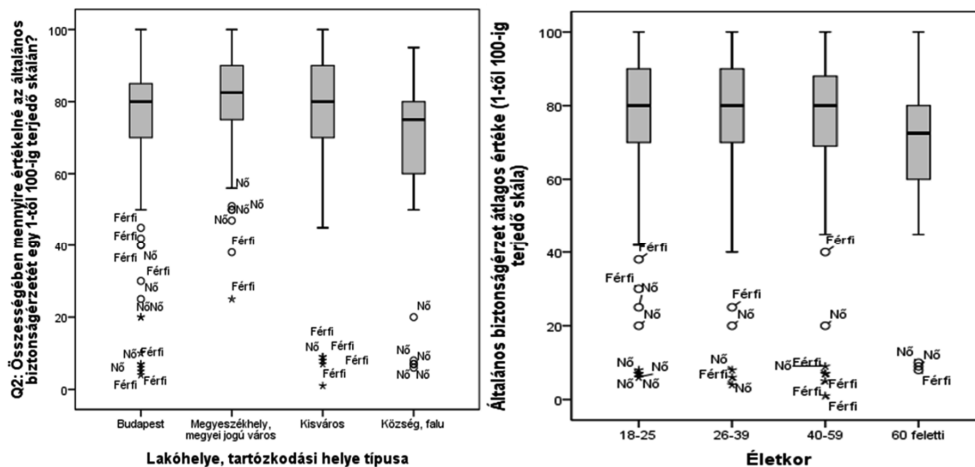
Elfogadva a mérhetőségével kapcsolatos fenntartásokat, kérdőívünkben az általános biztonságérzetet egy 1-100-ig terjedő metrikus skálán mértük, bízva abban, hogy a használat során feltárt demográfiai összefüggések visszaigazolják a módszertan létjogosultságát. Az eredmények tükrében a leggyakrabban jelölt érték általános biztonságérzet vonatkozásában a „80”-as volt, az átlag 74,18, a megadott értékelések szórása 19,23 volt. A viszonylag magas átlag és módusz összecseng a KSH által nominális skálával mért eredménnyel, ahol a legtöbb jelölést jellemzően az „elégé biztonságban érzem magam” állítás kapja a felmérések során. Az általános biztonságérzet érték és a demográfiai változók közötti kapcsolat vizsgálata alapján megállapítható, hogy a válaszadók neme és a biztonságérzetre adott értékelés között nincs összefüggés, mivel az F-próbához tartozó valószínűségek szignifikanciaszintje 0,176 (tehát nagyobb, mint 0,05) ezért elfogadjuk a nullhipotézist (a sokaságban a kategóriaátlagok megegyeznek) (F(1,472)=1,832; p=0,176). Hasonló eredmény született az iskolai végzettség tekintetében is (F(2,480)= 1,684; p=0,187). További demográfiai változók vonatkozásában azt látjuk ugyanakkor, hogy az életkor (F(3,488)= 2,996; p=0,030), illetve a lakóhely (F(3,488)= 4,013; p=0,008) és az általános biztonságérzet között van kapcsolat, azaz különösen utóbbi esetben igaz, hogy a lakóhely szerint szignifikánsan eltérő a válaszadók észlelt biztonságérzete. Az 1. ábra diagramjai szemléltetik, hogy az idősebbek, illetve

a községekben, falvakban élők alacsonyabbra értékelték az általános biztonságérzetüket az egyéb demográfiai csoportok tagjainál.

biztonságérzetével kapcsolatos kezdeményezések területén nem érzékelnek kiemelkedő vállalati teljesítményt a válaszadók.

1. ábra

Az általános biztonságérzet alakulása a demográfiai adatok tükrében

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (n=489)

A vállalatok biztonsági szerepvállalásának és teljesítményének megítélése

A korábban idézett kutatások többek között az ország biztonságát érintő döntéshozattal kapcsolatos elvárásokat, preferenciákat is vizsgálták. Az eredmény alapján a megkérdezettek egyértelműen parlamenti/kormányzati/állami hatáskörbe rendelték ezt a feladatot (Etl & Tálás, 2020; Radványi, 2009). Mindazonáltal a biztonságnak vannak olyan dimenziói (létbiztonság, gazdasági, környezeti biztonság), amelyek részben túlmutatnak a jelzett testületek, szervek, szervezetek működési körén, így célszerű megvizsgálni, hogy a felsoroltakon túl, mely aktorokat tekintik a fogyasztók a biztonság letéteményeseinek. A tanulmány szempontjából mindez elsősorban a vállalati szerepvállalás megítélése miatt fontos. A válaszadók véleménye visszatükrözte az előzetesen feltételezett rangsort, dobogós helyre a végrehajtó szervek (rendőrség, honvédség), a kormányzati szervek, országos hatóságok és a biztonságra specializálódott magánvállalatok kerültek. Ezt követték az önkormányzatok, helyi hatóságok és utolsó előtti helyen a civil szervezeteket megelőzve szerepeltek a vállalkozások, gazdasági szereplők.

A vállalatok biztonsági teljesítményét felmérő kérdésblokkban a válaszadóknak az általuk ismert vállalkozások teljesítményét kellett általánosítva, deklaráltan szubjektív módon értékelniük. A 4. táblázat a fogyasztói értékítéletet összegzi a tekintetben, hogy az egyes biztonság-hoz köthető dimenziók vonatkozásában mennyire tesznek eleget a vállalatok a tőlük elvártaknak. A kialakult sorrendiség azt tükrözi, hogy a megkérdezettek véleménye szerint a vállalatok leginkább saját folyamataik biztonságos szervezésében, illetve a vonatkozó törvények, jogszabályok betartásában jeleskednek. A társadalom

4. táblázat

A vállalatok biztonsággal kapcsolatos teljesítményének értékelése

Biztonsághoz köthető vállalati teljesítménymutatók	N	1	2	3	4	Átlag	Szórás
Q6.3: Saját működésük/folyamataik biztonságának megteremtése/fenntartása	465	26	104	213	139	3,17	,812
Q6.4: Vonatkozó törvények, jogszabályok betartása	470	28	100	213	134	3,03	,868
Q6.7: Ügyfél-, partneradatok, információvagyon védelme	466	18	71	199	183	2,98	,871
Q6.1: Biztonságos termékek/szolgáltatások előállítása	473	30	82	203	159	2,97	,846
Q6.2: Biztonságos munkahely/munkakörnyezet biztosítása	472	38	133	194	89	2,96	,851
Q6.5: Partnerek/beszállítóiik ösztönzése a biztonságot fokozó megoldások irányába	447	61	146	166	73	2,74	,867

Q6.6: A közbiztonsággal, nemzetbiztonsággal kapcsolatos feladatok támogatása	441	29	98	199	147	2,58	,916
Q6.8: A társadalom biztonságérzetével kapcsolatos kezdeményező-készség	449	60	172	157	66	2,50	,894

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (n=489)

5. táblázat

A vállalati biztonságához köthető teljesítmény két összetevője – faktoranalízis alapján (főkomponens-elemzés Varimax rotálási módszerrel (KMO=0,872))

Biztonsághoz köthető vállalati teljesítménymutatók	Kötelező tényezők	Elvárható, önkéntes tényezők
Q6.2: Biztonságos munkahely/munkakörnyezet biztosítása	0,748	0,147
Q6.7: Ügyfél-, partneradatok, információvagyon védelme	0,744	0,174
Q6.4: Vonatkozó törvények, jogszabályok betartása	0,736	0,127
Q6.3: Saját működésük/folyamataik biztonságának megteremtése/fenntartása	0,702	0,108
Q6.1: Biztonságos termékek/ szolgáltatások előállítás	0,697	0,278
Q6.6: A közbiztonsággal, nemzetbiztonsággal kapcsolatos feladatok támogatása (eszközzel, erőforrás rendelkezésre bocsátása)	0,08	0,842
Q6.8: A társadalom biztonságérzetével kapcsolatos kezdeményezésekben résztvállalás]	0,201	0,796
Q6.5: Partnereik/beszállítóik ösztönzése a biztonságot fokozó megoldások irányába	0,504	0,524

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (n=358)

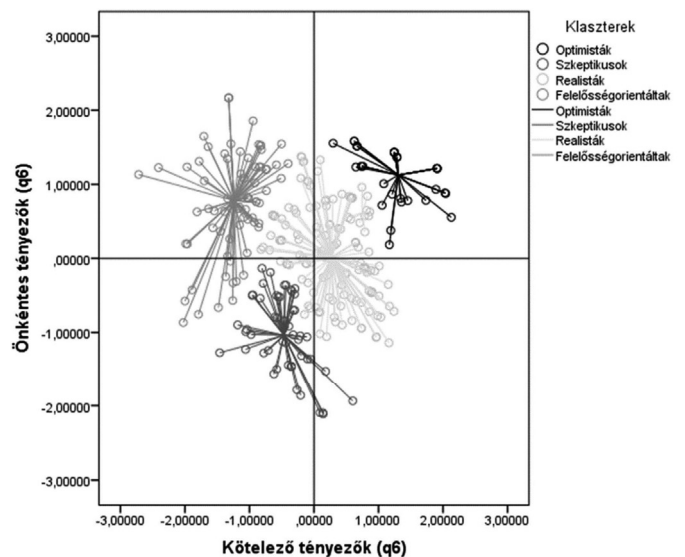
Az egyes vállalkozások teljesítménye (és annak megítélése) jelentősen eltérhet, ennek vizsgálatára azonban jelen tanulmányban nem térünk ki, ugyanakkor célunk a válaszadók témához köthető egyéni viszonyulásának feltárása. Az egyes teljesítménytényezők kapcsolatát faktoranalízissel, főkomponens-elemzés és Varimax rotálási módszer alkalmazásával vizsgáltuk. Az alkalmazott mérési skála megbízhatóságát Cronbach-alfa vizsgálat segítségével teszteltük. A kapott eredmény (Cronbach-alfa=0,821) a 0,7-es határérték fölött van, ami alátámasztja a skála belső konzisztenciáját. Az adatok faktorelemzésre való alkalmasságát vizsgáló KMO-teszt eredménye 0,872>0,8 alapján az adatok „nagyon alkalmasak” a faktoranalízis

elvégzésére (Mitev & Sajtos, 2007). A rotálást követően a változókból két faktor volt beazonosítható, amelyek együtt a teljes variancia 58,9%-át magyarázták. Az összefüggő állítások áttekintése alapján a két faktor az alábbiak szerint nevesíthető (5. táblázat): (1) üzleti szempontból fontos, kötelező tényezők, valamint (2) társadalmi szempontból elvárt, önkéntes tényezők. Az első faktor az alapvető üzleti folyamatokkal kapcsolatos biztonsági feladatokkal, törekvésekkel kapcsolatos állításokat tartalmazza. A második faktorban a közösség és társadalom biztonságát szolgáló feladatokon túl, megjelenik a beszállítók, partnerek ösztönzése a biztonságot fokozó megoldások irányába. Ezt figyelembe véve, a két faktor szakmailag is relevánsan értelmezhető volt.

További elemzés keretében a vállalati biztonsághoz köthető teljesítménytényezők két faktorcsoportjára hierarchikus klaszteranalízist végeztünk centroid (súlyközéppontos) módszer alkalmazásával. A kirajzolódó négy szegmenst a 2. ábra szemlélteti.

2. ábra

A vállalatok biztonságához köthető teljesítményének megítélése alapján kirajzolódó szegmens

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (n=323)

A kialakult csoportokra jellemző értékítéletet figyelembe véve megállapítható, hogy a legnagyobb elemszámot számláló szegmens (n=162) tagjai mind az önkéntes, társadalmi felelősségvállalás szempontjából lényeges tényezők, mind az üzleti szempontból elengedhetetlen, a biztonságos üzletmenetet garantáló tényezők esetében, a vállalati teljesítményt átlagosra értékelő fogyasztók. Ezt a fogyasztói szegmenst kiegyensúlyozott értékítélete alapján „Realisták”-nak tekinthetjük. A második legnagyobb elemszámú szegmensbe (n=73) sorolható megkérdezettek szerint, a társadalmi megítélés szempontjából fontos tényezők esetében jobban teljesítenek a vállalatok, mint a kötelezőek tekintetében, őket „Felelősségorientáltak”-nak nevezhetjük el. A „Szkeptikusok” (n=53) alapvetően úgy látják, hogy a vállalatok sem a kötelező, sem az önkéntes elemek tekintetében nem nyújtanak kiemel-

kedőt, míg a legkisebb szegmens az „Optimisták” (n=35) csoportja, olyan fogyasztókból áll, akik mindkét területen kiemelkedőnek értékelték a cégek szerepvállalását.

A klasztertagok demográfiai jellemzőit vizsgálva megállapítható, hogy az összes begyűjtött változó tekintetében kiegyensúlyozott az egyes csoportok összetétele (6. táblázat).

környezet biztonsága) mellé, amelyek minden esetben érvényesek a biztonság percepciója kapcsán (3. ábra).

A kutatás eredményei tükrében a modell egyes dimenzióival kapcsolatos megállapítások az alábbiak szerint összegezhetők. A várakozásoknak megfelelően a vizsgálat igazolta (1. táblázat), hogy a *fogyasztók a biztonságot elsősorban mikrokörnyezeti tényezőkhöz kötik (H1)*, va-

6. táblázat

Az egyes szegmensek a demográfiai adatok tükrében

Klaszterek/ Demográfiai jellemzők		Optimisták n=35	Szkeptikusok n=52	Realisták n=159	Felelősségorientáltak n=72
Életkor (%)	18-25	40	32	40	34
	26-39	20	19	27	25
	40-59	31	36	27	37
	60 feletti	9	13	7	4
Nem (%)	Férfi	49	51	44	51
	Nő	51	49	56	49
Lakóhely (%)	Budapest	57	51	44	51
	Megyeszék-hely, megyei jogú város	9	17	15	7
	Kisváros	17	28	23	23
	Község, falu	17	4	18	19
Iskolai végzettség (%)	Középiskola, szakiskola	17	4	8	6
	Középiskola, érettségi	43	38	47	42
	Főiskola, egyetem	40	58	45	53

Forrás: saját szerkesztés primer kutatás alapján, 2020 (N=323)

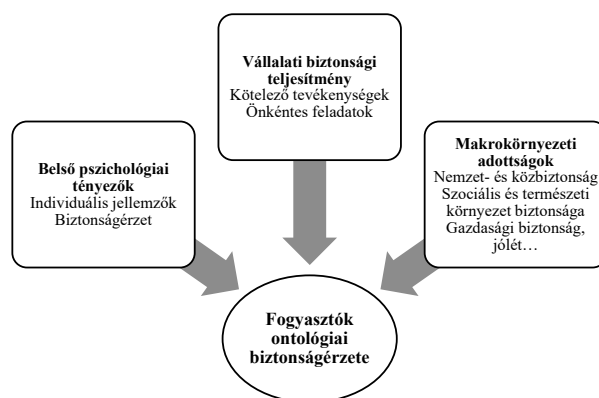
A demográfia változók vonatkozásában az alábbi konklúziók vonhatók le. Az életkor esetében a Khi négyzet próba ($\chi^2=8,136$, szabadságfok: 9) szignifikanciaszintje $p=0,521$, a válaszadók neme vonatkozásában pedig ($\chi^2=1,170$, szabadságfok 3) szignifikanciaszintje $p=0,760$ alapján egyáltalán nincs kapcsolat a vállalatok biztonsági teljesítményének megítélése és ezen két demográfiai jellemző között. Statisztikai értelemben az 5%-os szignifikanciaküszöböt figyelembe véve, a lakóhely és az iskolai végzettség tekintetében sem igazolható a kapcsolat, mindazonáltal a lakóhelytípus esetében ($\chi^2=12,469$, szabadságfok: 9) a $p=0,188$, illetve az iskolai végzettség esetében ($\chi^2=8,458$, szabadságfok 6) a $p=0,206$ százalékos szignifikanciaérték alapján, ezek a tényezők inkább összefüggésben lehetnek a fogyasztók a témát illető érzékletével.

Diszkusszió

Az ontológiai biztonság dimenziói, csakúgy, mint a biztonság vonatkozásában általában, minden esetben a vizsgált kontextus függvényében változnak. A szakirodalmi előzményekből kiindulva a *fogyasztói aspektus* vizsgálata során felállított saját modellünkbe az *individuális, pszichoszociális* tényezőket (Wang et al., 2019), és a *vállalati szerepvállalással kapcsolatos elvárásokat, percepciókat* építettük be azon *makrokörnyezeti adottságok* (nemzet- és közbiztonság, szociális, gazdasági biztonság, természeti

3. ábra

A fogyasztók ontológiai biztonságának elméleti modellje

Forrás: saját szerkesztés

lamint, hogy az *észlelt biztonságérzet és a demográfiai változók egy része vonatkozásában szignifikáns kapcsolat igazolható (H2)* (1. ábra). Az eredmények alátámasztották továbbá azon feltevésünket is, hogy a *vállalatok kevésbé fontos szereplők az észlelt biztonságérzet befolyásolása szempontjából (H3)*. A vállalati biztonsághoz köthető felelősségvállalás dimenzióinak feltárása céljából, a vállalati biztonságot részben hagyományos megközelítéssel, részben a társadalmi felelősségvállalásban megjelölő elemek mentén vizsgáltuk. Az elemzés eredményeként elkülönült

a biztonsági feladatok azon köre, amely a vállalati működéshez nélkülözhetetlenek, illetve az elsősorban társadalmi felelősséghez köthető aktivitások, amelyek inkább a közösség, a társadalom jóléte szempontjából fontosak. Ezek mentén elkülönült négy, egyéni preferenciákkal leírható fogyasztói szegmens. A kutatás során megállapítást nyert, hogy az egyéni demográfiai jellemzők és a klasztertagság vonatkozásában szignifikáns kapcsolat nem igazolható, így az ötödik hipotézis (H5) nem teljesül.

A várakozások (Málovics et al., 2008; Remišová & Kirchmayer, 2012) és a vállalati kommunikációban tapasztalható ez irányú fókusz ellenére (Saáry & Csiszárík-Kocsir, 2021), a vállalatok munkavállalókkal szembeni biztonsági felelősségvállalását illetően a fogyasztók szkeptikusnak mutatkoznak. A kutatásban résztvevők a biztonsággal kapcsolatos szerepvállalás ezen területét, a vállalati teljesítmények sorrendjében középmezőnybe rangsorolták (4. táblázat). A leírtak tükrében a negyedik hipotézis (H4) részben igazolható, mert valóban szórónak a vélemények az egyes biztonságához köthető vállalati szerepvállalást illetően, ugyanakkor a munkáltatói szerepkörhöz kapcsán felmerülő biztonságérzetet javító feladatok vonatkozásában a fogyasztók nem érzékelnek kiemelkedő vállalati teljesítményt.

Konklúzió

A biztonságérzet, noha csak limitációkkal mérhető, rendkívül sok aspektusból vizsgálható. Jelen tanulmányban a szakirodalmi előzmények, valamint primer, kvantitatív kutatás eredménye alapján felállítottuk a fogyasztók ontológiai biztonságérzetének elméleti keretét. A létrehozott modellben az egyének fogyasztóként észlelt biztonságát befolyásoló tényezőként a pszichológiai biztonság, a vállalatok szubjektíven percipiált biztonságához köthető teljesítménye, valamint általános makrokörnyezeti jellemzők jelennek meg.

A biztonságot az egyén nem érzékeli másként fogyasztóként, de az értékítéletére ható tényezők az egyéni kontextusban megjelenő elemekhez viszonyítva (munkavállaló, állampolgár, város lakó szerepkör) mindenképpen eltérőek lesznek. A biztonságérzet a kutatási eredmények tükrében, az elvártakhoz igazodva, jellemzően mikrokörnyezeti elemekhez kötődik a fogyasztói értékítélet alapján, és a demográfiai jellemzők függvényében változik. A szakirodalmi előzményekkel (Dusek, 2015; Etl & Tálas, 2020; Radványi, 2009; Tóth & Horváth, 2014) összhangban megerősítést nyert, hogy a lakóhely és az életkor szignifikánsan hat az általános biztonságérzetre. Megállapítható, hogy az általános biztonságérzet alakításában a vállalatoknak csekély szerep jut, ugyanakkor az egyéni preferenciák alapján a vállalatok biztonsági szerepvállalásának megítélésében markáns véleménykülönbségek rajzolódnak ki a fogyasztók körében. A vállalatok biztonsági teljesítményét illetően faktoranalízis segítségével elkülönültek az üzleti szempontból kötelező, valamint a működés szempontjából kevésbé releváns, társadalmilag elvárt, önkéntes elemek, amelyek mentén klaszteranalízis alapján négy fogyasztói szegmens rajzolódott ki, amelyeknek tagjai eltérő módon értékelték a vállalatok biztonságához köthető szerepvállalását.

Fontosnak gondoljuk a kutatással kapcsolatos limitációk kiemelését. A mintavételi eljárásból, valamint a minta mértékből fakadó korlátokat az eredmények általános érvényét illetően már említettük, csakúgy, mint a mérési módszertanok kiforratlanságát, valamint megbízhatóságukkal kapcsolatos bizonytalanságokat is. A mérést tovább nehezíti a tény, hogy a biztonságérzet időben változó és erősen helyzetspecifikus. Szintén torzíthatja az eredményeket, hogy a megkérdezettek deklaráltan általánosságban nyilatkoztak a vállalati teljesítményről, noha az egyes vállalatok tevékenységének megítélése jelentősen eltérhet. Mindazonáltal gyakorlati szempontból is fontos eredménye a kutatásnak, hogy igazolta, hogy a vállalatok tevékenysége implicit módon hat a fogyasztók biztonságérzetére, így kijelenthető, hogy a biztonságérzethez való hozzájárulás akár vállalati versenyelőnyé is válhat a jövőben. Látható, hogy a fogyasztók egy jelentős része nyitott a vállalatok önkéntes, biztonságához köthető szerepvállalására, ezek beemelése tehát a társadalmi felelősségvállalás gyakorlataiba, javíthatja a vállalat megítélését. Hosszú távon, úgy tűnik, hogy a törvények és jogszabályok által előírt, pusztán a működés fenntartásához szükséges biztonsági intézkedések foganatosítása bizonyos célcsoportok számára nem elegendő, ezért is javasolt a biztonsági szempontok vállalati stratégiai tervezésbe integrálása.

A felállított modell egyes tényezőinek teljes körű beazonosítása kijelöli a kutatás jövőbeni irányait. A fogyasztók ontológiai biztonságérzetét befolyásoló makrokörnyezeti tényezők pontos meghatározása további elméleti szintézist, valamint feltáró kutatásokat igényel, csakúgy, mint a biztonságérzetet befolyásoló pszichológiai jellemzők fogyasztói helyzetre jellemző, a vásárlási döntésekhez kapcsolódó dimenzióinak definiálása is. További kutatási probléma az egyes vállalati demográfiai jellemzők (iparág, méret stb.) és a biztonsági szerepvállalás összefüggéseinek feltárása, illetve az ágazatspecifikus gyakorlatok célirányos elemzése.

A biztonság sajátossága, hogy valódi értékét a hiánya adja, így ha bármely intézmény, szervezet tesz a biztonságérzet növekedéséért, az az érintettjei számára jelentőséggel bír. A vállalatok biztonsági szerepvállalása fontos akár a munkavállalók, akár a fogyasztók irányába. A fogyasztói magatartást évtizedek óta kutatják az elméleti és gyakorlati szakemberek egyaránt, de a mai napig nem sikerült teljesszempontúan feltérképezni. A biztonsággal kapcsolatos értékítélet alakulása legalább ennyire összetett probléma, amelynek megismeréséhez még számtalan kérdésre kell választ kapnunk. Bízunk abban, hogy vizsgálatunk, noha eredményei nem, vagy csak fenntartásokkal általánosíthatók, jövőbeli kutatások kiindulópontját képezheti.

Felhasznált irodalom

- Amundrud, Ø., Aven T., & Flage R. (2017). How the definition of security risk can be made compatible with safety definitions. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part O: Journal of Risk and Reliability*. 231(3), 286-294.
<https://doi.org/10.1177/1748006X17699145>

- Angyal, Á. (2008). A felelős vállalat szindróma. *Vezetéstudomány*, 39(11), 23-30.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2008.11.03>
- Baeva, I., & Bordovskaia, N. (2015). The psychological safety of the educational environment and the psychological well-being of Russian secondary school pupils and teachers. *Psychology in Russia: State of the Art*, 8, 86-99.
<https://doi.org/10.11621/pir.2015.0108>
- Blynova, O., Holovkova, L., & Sheviakov, O. (2018). Philosophical and sociocultural dimension of personality psychological security. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 14, 73-83.
<https://doi.org/10.15802/ampr.v0i14.150750>
- Boda, Zs., & Scheiring, G. (2010). A közszolgáltatások politikai értelmezéséről. *Politikatudományi Szemle*, 19(3), 45-64. <http://real.mtak.hu/112163/1/boda.pdf>
- Brooks, D. (2010). What is security: Definition through knowledge categorization. *Security Journal*, 23, 225-239.
<https://doi.org/10.1057/sj.2008.18>
- Brown, S., & Leigh, T. (1996). A New Look at Psychological Climate and Its Relationship to Job Involvement. *The Journal of Applied Psychology*, 81, 358-368.
<https://doi.org/10.1037/0021-9010.81.4.358>
- Carroll, A., & Shabana, K. (2010). The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice. *International Journal of Management Reviews*, 12(1), 85-105.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00275.x>
- Colobran, M. (2016). Modeling human perceived security: A conceptual framework and its application to health. *Computers in Human Behavior*, 62, 1-8.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.03.050>
- Csépe, V. (2018). The psychological dimensions of subjective security. In Finszter, G. & Sajbanics, I. (Eds.), *Security challenges in 21st century* (pp. 279-292). Budapest, Pécs: Diálog Campus.
- Dorssemont, F. (2004). Corporate social responsibility, what's in a name? A critical appraisal of the Green Paper. Transfer, European Review of Labour and Research. *Quarterly of the European Trade Union Institute*, 10(3), 362-371.
<https://doi.org/10.1177%2F102425890401000304>
- Dusek, T. (2015). A lakókörnyezeti biztonságérzet településtípusok szerinti különbsége Magyarországon. *Közép-Európai Közlemények*, 8(3), 101-109. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/12296>
- Edmondson, A. C., & Lei Z. (2014). Psychological Safety: The History, Renaissance, and Future of an Interpersonal Construct. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1(1), 23-43.
<https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-031413-091305>
- Elms, H., & Phillips, R. (2009). Private Security Companies and Institutional Legitimacy: Corporate and Stakeholder Responsibility. *Business Ethics Quarterly*, 19(3), 403-432. <http://www.jstor.org/stable/27673285>
- Engerer, H. (2009). *Security Economics: Definition and Capacity. Economics of Security. Working Paper 5.* Economics of Security, Berlin. https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.94891.de/diw_econsec0005.pdf
- Európai Bizottság (2011). *A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó megújult uniós stratégia (2011-2014).* COM (2011) 681. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0681&from=EN>
- European Commission (2001). *Green Paper, Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility.* COM(2001) 366 final. Brussels. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_9
- Etl, A., & Tólas, P. (2020). A magyar biztonságpercepció átalakulása 1999–2019 között. *Nemzet és Biztonság–Biztonságpolitikai Szemle*, 13(2), 94-112.
<https://doi.org/10.32576/nb.2020.2.7>
- Gazdag F., & Tólas P. (2008). A biztonság fogalmának határaitól. *Nemzet és Biztonság*, 1(1), 3-9. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc_tolas_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairol.pdf
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age.* Stanford, CA: Stanford University Press.
- Harries, T. (2008). Feeling secure or being secure? Why it can seem better not to protect yourself against a natural hazard. *Health Risk & Society*, 10(5), 479-490.
<https://doi.org/10.1080/13698570802381162>
- Hartono, E., Holsapple, C. W., Kim, K., Na, K. S., & Simpson, J. T. (2014). Measuring perceived security in B2C electronic commerce website usage: A respecification and validation. *Decision Support Systems*, 62, 11-21.
<https://doi.org/10.1016/j.dss.2014.02.006>
- Herath, T., & Rao, R. (2009). Protection motivation and deterrence: a framework for security policy compliance in organisations. *European Journal of Information Systems*, 18(2), 106-125.
<https://doi.org/10.1057/ejis.2009.6>
- Hiscock, R., Kearns, A., Macintyre, S., & Ellaway, A. (2001). Ontological Security and Psycho-Social Benefits from the Home: Qualitative Evidence on Issues of Tenure. *Housing*, 18(1-2), 50-66.
<https://doi.org/10.1080/14036090120617>
- Jabareen, Y., Eizenberg, E., & Zilberman, O. (2017). Conceptualizing urban ontological security: 'Being-in-the-city' and its social and spatial dimensions. *Cities*, 68, 1-7.
<https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.05.003>
- Juhász, M., & Vasvári, F. (2022). A biztonság tudatos vezetői attitűd vizsgálata. *Vezetéstudomány*, 53(1), 44-57.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.01.04>
- Kekovic, Z., & Markovic, S. (2009). Security as a factor of competitive advantage in tourism. *Tourism and Hospitality Management*, 15(2), 291-303.
<https://doi.org/10.20867/thm.15.2.12>

- Keller, K., & Tóth-Kaszás, N. (2021). A turizmusbiztonság megjelenése az EU tagállamainak turisztikai stratégiáiban. *Vezetéstudomány*, 52(6), 32–43. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.06.03>
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Központi Statisztikai Hivatal (2013). *Biztonságérzet-kutatás*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zaa013.html
- Krahmann, E. (2018). The market for ontological security. *European Security*, 27(3), 356–373. <https://doi.org/10.1080/09662839.2018.1497983>
- Lentner, Cs. & Nagy, V. (2020). New dimensions of commercial banks' corporate social responsibility in the Visegrád Group countries. *Banks and Bank Systems*, 15(2), 138–152. [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.15\(2\).2020.13](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.15(2).2020.13)
- Lindenbergh, M. (2002). Measuring Household Livelihood Security at the Family and Community Level in the Developing World. *World Development*, 30(2), 301–318. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(01\)00105-X](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(01)00105-X)
- Lippert, R., Walby, K., & Steckle, R. (2013). Multiplicities of corporate security: Identifying emerging types, trends and issues. *Security Journal*, 26, 206–221. <https://doi.org/10.1057/sj.2013.12>
- Mahrous, A. M., Moustafa, Y. M., & Abou El-Ela, M. M. (2018). Physical characteristics and perceived security in urban parks: Investigation in the Egyptian context. *Ain Shams Engineering Journal*, 9(4), 3055–3066. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2018.07.003>
- Málovics, Gy., Csigéné Nagypál, N., & Kraus, S. (2008). The role of corporate social responsibility in strong sustainability. *The Journal of Socio-Economics*, 37(3), 907–918. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2006.12.061>
- Mantere, S. & Whittington, R. (2020). Becoming a strategist: The roles of strategy discourse and ontological security in managerial identity work. *Strategic Organization*, 19(4), 553–578. <https://doi.org/10.1177/1476127020908781>
- Mattar, M. (2006). Human Security or State Security? The Overriding Threat in Trafficking in Persons. *Intercultural Human Rights Law Review*, 1, 249–279. <https://www.stu.edu/Portals/law/docs/human-rights/ihr/r/volumes/1/249-279-MohamedYMattar-HumanSecurityorStateSecurity-TheOverridingThreatinTraffickinginPersons.pdf>
- Michelberger, P. (2014). *Információbiztonság és üzleti bizalom* [Habilitációs téziszfűzet]. Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola, Budapest. <https://docplayer.hu/9875689-Habilitacios-tesiz-fuzet-dr-michelberger-pal-informaciobiztonsag-es-uzleti-bizalom.html>
- Mitev, A., & Sajtos, L. (2007). *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Budapest: Alinea Kiadó.
- Newman, E. (2010). Critical human security studies. *Review of International Studies*, 36(1), 77–94. <https://doi.org/10.1017/S0260210509990519>
- Owen, T. (2008). Measuring Human Security. In Liotta P.H., Mouat D.A., Kepner W.G., & Lancaster, J.M. (Eds.), *Environmental Change and Human Security: Recognizing and Acting on Hazard Impacts*. NATO Science for Peace and Security Series C: Environmental Security (pp. 35–64). Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8551-2_3
- Pfleeger, S., & Cunningham, R. (2010). Why Measuring Security Is Hard. *IEEE Security & Privacy*, 8(4), 46–54. <https://doi.org/10.1109/MSP.2010.60>
- PWC (2017). *Consumer Intelligence Series: Protect.me An in-depth look at what consumers want, what worries them, and how companies can earn their trust – and their business*. <https://www.pwc.com/us/en/advisory-services/publications/consumer-intelligence-series/protect-me/cis-protect-me-findings.pdf>
- Radányi, L. (2009). A magyar lakosság biztonságfelfogása és értékpreferenciái, 1999–2008. *Nemzet és Biztonság*, 2(2), 9–22. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/radvanyi_lajos-a_magyar_lakosság_biztonságfelfogása_es_értékpreferenciái__1999_2008.pdf
- Raffay-Dányi, Á., & Hajmász, G. (2021). A dolgozói elégedettség vizsgálata a belső CSR-tevékenységek tükrében. *Vezetéstudomány*, 52(4), 32–47. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.04.04>
- Remišová, A., & Kirchmayer, Z. (2012). Measuring corporate social responsibility towards employees. *Journal for East European Management Studies*, 17(3), 273–291. <https://doi.org/10.5771/0949-6181-2012-3-273>
- Rényi, A., Sík, D., S., & Takács, E. (2014). Elemzési szempontok a késő modern társadalmak kordiagnózisához. *Szociológiai Szemle*, 24(3), 18–60. https://szociologia.hu/dynamic/renyi_et_al.pdf
- Rossdale, C. (2015). Enclosing critique: the limits of ontological security. *International Political Sociology*, 9(4), 369–386. <https://doi.org/10.1111/ips.12103>
- Ruighaver, A., & Maynard, S. (2006). Organizational Security Culture: More Than Just an End-User Phenomenon. In Fischer-Hübner, S., Rannenbergh, K., Yngström, L., & Lindskog, S. (Eds.), *Security and Privacy in Dynamic Environments*. SEC 2006. IFIP International Federation for Information Processing, vol 201 (pp. 425–430). Boston, MA: Springer. https://doi.org/10.1007/0-387-33406-8_36
- Saáry, R. & Csiszárík-Kocsir, Á. (2021). A biztonsághoz köthető vállalati felelősségvállalás vizsgálata. *Polgári Szemle*, 17(4–6), 182–200. <https://doi.org/10.24307/psz.2021.1213>
- Sass, J. (2005). Bizalom a szervezetekben. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 60(1–2), 7–27. <https://doi.org/10.1556/mpszle.60.2005.1-2.2>
- Scherer, A., & Palazzo, G. (2006). Toward a Political Conception of Corporate Responsibility: Business and Society Seen From a Habermasian Perspective. *Academy of Management Review*, 32(4), 1096–1120. <https://doi.org/10.5465/AMR.2007.26585837>

- Seele, P., & Lock, I. (2014). Instrumental and/or Deliberative? A Typology of CSR Communication Tools. *Journal of Business Ethics*, 131, 401-414. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2282-9>
- Shach-Pinsly, D. (2019). Measuring security in the built environment: Evaluating urban vulnerability in a human-scale urban form. *Landscape and Urban Planning*, 191, 103412. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.08.022>
- Sik, D. (2013). Giddens modernizációelmélete: Intézményi átalakulás és politikai praxis. *Replika*, (82), 97-112. <http://real.mtak.hu/110321/1/replika82-05Sik.pdf>
- Singhal, H., & Kar, A. K. (2015). Information Security concerns in Digital Services: Literature review and a multi-stakeholder approach. In *International Conference on Advances in Computing, Communications and Informatics (ICACCI)* (pp. 901-906). Kochi: IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICACCI.2015.7275725>
- Tóth, P., & Horváth, H. (2004). *A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon*. https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2014/TothP_HorvathH.pdf
- Ürmösi, K. (2015). A biztonság dimenziói, biztonsági stratégia napjainkban, hazánkban. *Hadtudományi Szemle*, 5(1-2), 172-184. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/1155>
- Vasvári, Gy., Lengyel, Cs., & Valádi, Z. (2006). *Vállalati biztonság keretrendszere, Vagyonsbiztonság, Üzembiztonság*. Informatikai Biztonság Ajánlás 6.0 változat. Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- Wang, J., Long, R., Chen, H., & Li, Q. (2019). Measuring the Psychological Security of Urban Residents: Construction and Validation of a New Scale. *Frontiers in Psychology*, 10, 2423. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02423>
- Wolf, K. D., Deitelhoff, N., & Engert, S. (2007). Corporate Security Responsibility: Towards a Conceptual Framework for a Comparative Research Agenda. *Cooperation and Conflict*, 42(3), 294-320. <https://doi.org/10.1177/0010836707079934>
- Zotova, O., & Karapetyan, L. (2018). Psychological security as the foundation of personal psychological well-being (analytical review). *Psychology of Russia: State of Art*, 11, 100-113. <https://doi.org/10.11621/pir.2018.0208>